

ERTAK TERAPIYASI ORQALI BOLALARDA NUTQ VA EMOTSIONAL RIVOJLANISHNI QO‘LLAB-QUVVATLASH

Izzatullayeva Nargiza Toirdjonovna

Kattaqo‘rg‘on shahar 15-MTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq va emotsional rivojlanishni qo‘llab-quvvatlashda ertak terapiyasining pedagogik va psixologik ahamiyati tahlil qilinadi. Ertak terapiyasining bolalarning nutqiy faolligini oshirish, emotsional holatini barqarorlashtirish, o‘z his-tuyg‘ularini ifodalash va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashdagi o‘rni ilmiy-nazariy asosda yoritiladi. Tadqiqot natijalari ertak terapiyasi bolalarning nutqiy va emotsional rivojlanishini kompleks qo‘llab-quvvatlovchi samarali metod ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ertak terapiyasi, nutq rivoji, emotsional rivojlanish, maktabgacha ta’lim, psixologik qo‘llab-quvvatlash, kommunikativ kompetensiya, ijtimoiy moslashuv.

Kirish

Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida bolalarning nafaqat kognitiv, balki emotsional va nutqiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash muhim pedagogik vazifa hisoblanadi. Maktabgacha yosh davri bolalarda nutqning faol shakllanishi, emotsiyalarni anglash va boshqarish, ijtimoiy munosabatlarga moslashish jarayonlari jadal kechadigan davr bo‘lib, bu jarayonlarda psixologik-pedagogik qo‘llab-quvvatlash alohida ahamiyatga ega.

Ertak terapiyasi — bu bolalarning ichki kechinmalari, qo‘rquvlari, xavotirlari va ijobiy his-tuyg‘ularini ramziy obrazlar orqali ifodalashga yordam beruvchi samarali psixologik-pedagogik metod hisoblanadi. Ertaklar orqali bola o‘zini qahramon bilan tenglashtiradi, muammoli vaziyatlarni xavfsiz muhitda boshdan kechiradi va ijobiy yechimlarni modellashtiradi. Bu esa nutqiy faollik va emotsional barqarorlikning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ertak terapiyasi tushunchasi va uning nazariy asoslari

Ertak terapiyasi — bu ertak, hikoya va ramziy obrazlar asosida bolaning psixologik holatini tushunish, tuzatish va rivojlantirishga qaratilgan metoddir. Ushbu yondashuv psixoanalitik, gumanistik va rivojlantiruvchi pedagogika nazariyalariga tayanadi.

Ertak terapiyasining asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- ramziy ifoda orqali ichki kechinmalarni aks ettirish;
- xavfsiz psixologik muhit yaratish;
- ijobiy qahramonlar orqali muammolarni hal qilish modelini ko'rsatish;
- bolaning ichki resurslarini faollashtirish.

Ertak terapiyasi bolaga o'z his-tuyg'ularini to'g'ridan-to'g'ri emas, balki ramziy shaklda ifodalash imkonini beradi. Bu esa ayniqsa nutqi yetarli darajada rivojlanmagan bolalar uchun muhim ahamiyatga ega.

Ertak terapiyasining nutq rivojiga ta'siri

1. Lug'at boyligini kengaytirish

Ertaklarni tinglash va muhokama qilish jarayonida bolalar yangi so'zlar, iboralar va ifodalarni o'zlashtiradilar. Qahramonlarning nutqi, voqealar tasviri va dialoglar bolalarning faol va passiv lug'atini boyitadi.

Shuningdek, ertakni qayta hikoya qilish, syujetni davom ettirish va qahramonlar nomidan gapirish mashqlari bolalarning bog'langan nutqini rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Bog'langan nutq va izchil fikrlashni rivojlantirish

Ertak terapiyasi jarayonida bolalar voqealarni ketma-ket bayon qilish, sabab-oqibat aloqalarini tushuntirish va mantiqiy izchillikni saqlashni o'rganadilar. Bu esa quyidagi ko'nikmalarning shakllanishiga yordam beradi:

- voqeani reja asosida hikoya qilish;
- asosiy va ikkinchi darajali voqealarni ajratish;
- fikrni izchil ifodalash.

3. Nutqiy faollik va muloqot ko'nikmalarini oshirish

Ertak terapiyasi mashg'ulotlari bolalarni savollarga javob berishga, o'z fikrini bildirishga va guruhda muloqot qilishga undaydi. Bu jarayon nutqiy tashabbuskorlik va kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Ertak terapiyasining emotsional rivojlanishga ta'siri

1. Emotsiyalarni anglash va ifodalash

Ertak qahramonlari orqali bolalar quvonch, qo'rquv, g'azab, qayg'u va mehr kabi turli emotsiyalarni tanib olishni o'rganadilar. Qahramonlarning holatini tahlil qilish orqali bola o'z his-tuyg'ularini anglash va ularni so'z bilan ifodalashga o'rganadi.

2. Qo'rquv va xavotirlarni kamaytirish

Ko'plab ertaklarda qahramonlar qiyinchiliklarni yengib o'tadi va ijobiy yakunga erishadi. Bu model bola uchun psixologik tayanch bo'lib, uning ichki qo'rquvlarini kamaytiradi va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi.

3. Empatiya va ijtimoiy moslashuv

Ertak terapiyasi bolalarda empatiya — boshqalarning his-tuyg'ularini tushunish va ularga hamdard bo'lish qobiliyatini rivojlantiradi. Qahramonlar o'rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish orqali bola ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini o'zlashtiradi.

Ertak terapiyasining pedagogik afzalliklari

Ertak terapiyasidan foydalanish quyidagi pedagogik imkoniyatlarni yaratadi:

- nutq va emotsional rivojlanishni kompleks qo'llab-quvvatlash;
- bolalarda ijobiy psixologik muhitni shakllantirish;
- individual yondashuvni ta'minlash;
- bolalarning ijodiy faolligini oshirish;
- psixologik moslashuvni yengillashtirish.

Ertak terapiyasi tarbiyachi va psixologga bolaning ichki holatini bilvosita aniqlash va zarur pedagogik ta'sir choralari belgilash imkonini beradi.

Cheklovlar va metodik tavsiyalar

Ertak terapiyasidan foydalanishda quyidagi metodik jihatlariga e'tibor qaratish zarur:

- bolaning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish;
- zo'ravonlik yoki qo'rquv uyg'otuvchi syujetlardan ehtiyotkorlik

bilan foydalanish;

- mashg'ulotlarni majburlashsiz, ijobiy muhitda tashkil etish;
- ertak muhokamasini pedagogik maqsadga yo'naltirish;
- zarur hollarda mutaxassis (psixolog, logoped) bilan hamkorlik

qilish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ertak terapiyasi maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq va emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlashda samarali, xavfsiz va pedagogik jihatdan asoslangan metod hisoblanadi. Ertak terapiyasi bolalarning lug'at boyligini kengaytiradi, bog'langan nutqni rivojlantiradi, emotsiyalarni anglash va boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradi hamda ijtimoiy moslashuvni yengillashtiradi.

Mazkur metodni maktabgacha ta'lim muassasalarida tizimli va metodik asosda qo'llash bolalarning psixologik farovonligi va nutqiy rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.